

Met dit formulier kunt u een aanvraag doen voor een uitgewerkt onderzoeksvoorstel voor PPO Kortlopend onderwijsonderzoek 2019-2020. Let bij het invullen van dit document op de beoordelingscriteria uit de bijbehorende call for proposals.

De periode waarover subsidie wordt aangevraagd is maximaal 18 maanden, start uiterlijk op 08-03-2021 en eindigt op 08-09-2022.

Registratie

1. Projectleider consortium (dit moet dezelfde persoon zijn als de hoofdaanvrager)

Aanhef:	Mevr.	Titel(s):	Dr.
Voorletter(s):	R	Voornaam:	Renske
Achternaam:	Bouwer	Tussenvoegsel(s):	...
Instituut/ Organisatie/ Universiteit:	Vrije Universiteit Amsterdam		
Afdeling/ Onderdeel/ Faculteit:	Pedagogische- en Onderwijswetenschappen		
Postadres:	Van der Boechorststraat	Nummer:	7
Postcode:	1081 BT	Plaats:	Amsterdam
Telefoon:	020-5985036 / 06-47677480	E-mail:	renske.bouwer@vu.nl

2. Projectnummer eerste fase

Vul hieronder de laatste drie cijfers van uw projectnummer in. Deze vindt u in de toekenningsbrief van de eerste fase. Dit is een ander nummer dan het aanvraagnummer uit fase 1.

40.5.20500.	059
--------------------	-----

3. Projecttitel:

Dialogisch schrijven: Een integrale aanpak voor betekenisvol taalonderwijs in de bovenbouw basisonderwijs

4. Onderwijssector(en) waar de aanvraag zich op richt:

De sector moet gelijk zijn als in de startaanvraag.

- Primair onderwijs / Speciaal (basis)onderwijs
- Voortgezet (speciaal) onderwijs
- Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)
- Sector overstijgend

5. NRO-onderzoek(en) waar de aanvraag op voortbouwt:

Titel van eerder NRO-onderzoek	Verbetering van schrijven op de basisschool
Projectnummer	411-11-859
Titel van eerder NRO-onderzoek	Mindmappen in de kleuterklas. Het effect van mindmappen tijdens lees- en spreekactiviteiten op de luister- en spreekvaardigheid van jonge kinderen.
Projectnummer	405-16-506
Titel van eerder NRO-onderzoek	Ontwikkeling van het historisch denken bij leerlingen
Projectnummer	405-16-513
Titel van eerder NRO-onderzoek	Geef een stem aan iedere student! Hoe creëer je als docent gelijke kansen in dialogische gesprekken?
Projectnummer	405-18865-286

6. Looptijd van het project: (maximaal 18 maanden)

Geplande startdatum: 08-03-2021

Geplande einddatum: 08-09-2022

7. Samenvatting van de uitgewerkte aanvraag (maximaal 100 woorden)

Let erop dat uw samenvatting helder en voor een breed publiek toegankelijk is. Leden van de beoordelingscommissie kunnen zo snel een indruk van de aanvraag krijgen.

Let op: deze samenvatting dient gelijk te zijn aan de samenvatting die u in ISAAC invoert.

In het huidige taalonderwijs is er weinig aandacht voor de productieve taalvaardigheden schrijven en spreken. Ook worden ze vaak in aparte lessen behandeld, waardoor het voor leerlingen lastig is om de samenhang te zien. Daarnaast krijgen leerlingen weinig kansen om taal in verschillende betekenisvolle contexten te gebruiken als middel om te communiceren. In dit onderzoeksproject zetten wij in op een integrale aanpak van de schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid in het basisonderwijs door leerlingen in dialoog te laten gaan over eigen geschreven teksten. De verwachting is dat dit de kwaliteit van de geschreven teksten en de gesprekken in de klas bevordert.

Aantal woorden (maximaal 100): 100

8. Vraagarticulatie, samenwerking bij en zelfreflectie op de totstandkoming van de uitgewerkte aanvraag

(maximaal 300 woorden)

Beschrijf hier de manier waarop het consortium tot de probleemstelling en onderzoeksvragen is gekomen. Het is hier niet de bedoeling de probleemstelling zelf toe te lichten, maar alleen de totstandkoming van de uitgewerkte aanvraag en de rol van de verschillende leden uit de praktijk en de wetenschap hierin. Tevens licht u toe hoe de uitwerking van de startaanvraag is geweest.

Let hierbij op criteria A, H en I uit de call for proposals.

De onderzoekers, leerkrachten, onderwijsontwikkelaars en nascholers in dit consortium hebben de gezamenlijke missie om taaldomeinen op een betekenisvolle manier te integreren. In verschillende samenstellingen is al eerder samengewerkt binnen NRO-projecten naar schrijven (Tekster, 2016¹) en het voeren van gesprekken (MODEL2TALK, 2018²). In dit project willen we deze domeinen verder integreren en daarmee bijdragen aan de verbetering van het taalonderwijs. Ook willen we de wetenschappelijke kennis over het voeren van dialogische gesprekken over teksten vergroten.

Eerdere observaties bij Tekster lieten zien dat leerlingen het lastig vinden om inhoudelijke gesprekken over elkaars teksten te voeren. In een pilotstudie bij de start van dit project hebben we de kwaliteit van deze peer-gesprekken in een bovenbouwklas nader geanalyseerd. Wat bleek? Leerlingen namen nauwelijks een lezersperspectief in, spraken niet over de inhoud van teksten en maakten na afloop alleen

oppervlakkige verbeteringen. Als consortium vroegen wij ons af: kan de MODEL2TALK-interventie de gesprekken over teksten verbeteren, zodat leerlingen vaker het perspectief van de lezer innemen en hierdoor meer inhoudelijke verbeteringen maken? MODEL2TALK bevordert het voeren van dialogische gesprekken door leerlingen uit te dagen om in gesprekken inhoudelijke vragen te stellen en elkaars perspectief in te nemen. De inzet van MODEL2TALK in het schrijfonderwijs kan leerlingen ondersteunen bij het schrijven en herschrijven van hun teksten.

Om dit onderzoeksidee verder uit te werken zijn we drie keer met het hele consortium bijeengekomen. We ontwikkelden lesplannen om de twee interventies op een effectieve manier te integreren, ontwierpen het professionaliseringsprogramma en specificeerden de onderzoeksvragen en het onderzoeksdesign. Leerkrachten probeerden de lessen uit in hun klas. Hieruit bleek o.a. het belang van betekenisvolle schrijfp opdrachten met een duidelijke communicatieve functie (bv. de ander overtuigen), het gebruik van gesprekskaartjes en professionalisering van leerkrachten. Op basis van deze praktijkinzichten hebben we de lesplannen nader uitgewerkt tot een nieuwe geïntegreerde interventie voor Dialogisch Schrijven.

Aantal woorden (maximaal 300): 299

9. Probleemverkenning, onderzoeksvragen en onderzoeksplan (in totaal maximaal 2500 woorden, exclusief bronnen)

Let hierbij op criterium D, E en F uit de call for proposals.

Probleemverkenning

Beantwoord hier de volgende vragen:

1. Wat is het vraagstuk waar in dit project een antwoord voor wordt gezocht?
2. Welke praktijkkennis en wetenschappelijke kennis is hierover al aanwezig en hoe bouwt dit project daar op voort?

In dit project onderzoeken we hoe we twee beproefde NRO-interventies voor schrijven en dialogische gesprekken op een betekenisvolle en effectieve manier kunnen integreren voor bovenbouwleerlingen in het basisonderwijs. Dit biedt leerkrachten de mogelijkheid om meer uit hun taalonderwijs te halen en de onderwijstijd evenwichtiger te verdelen over de verschillende taaldomeinen. We verwachten dat een geïntegreerde aanpak - die uitgaat van betekenisvol communiceren over teksten in verschillende contexten - bijdraagt aan een betere schrijf- en gespreksvaardigheid.

Vanuit een sociaal-cultureel perspectief hebben schrijven en spreken een gelijkaardige functie: via taal informatie overbrengen aan een ontvanger³. Echter, waar bij gesproken taal een directe dialoog is tussen spreker en toehoorder, is de dialoog tussen schrijver en lezer indirect. Schrijvers moeten dus zelf inschatten of hun tekst het juiste communicatieve effect op de lezer heeft. Geoefende schrijvers doen dit door tijdens het schrijfproces ook een lezersperspectief in te nemen⁴. Het verplaatsen in de lezer is voor beginnende schrijvers nog erg lastig; zij schrijven zoals ze praten, resulterend in 'en toen, en toen'-achtige verhalen⁵. Ook reviseren ze nauwelijks; als de tekst eenmaal op papier staat, dan wordt er vaak niets meer aan veranderd. Dit is met name problematisch bij het schrijven van betogende teksten. Het is in dit genre essentieel om de tekst terug te lezen en te bepalen of de argumenten overtuigend genoeg zijn voor het beoogde publiek én of de tekst het gewenste doel bereikt.

Het bevorderen van de dialoog tussen schrijver en lezer, gecombineerd met strategieën die voor en na het schrijven worden ingezet, kan bovenbouwleerlingen helpen om meer overtuigende teksten te schrijven⁶. Meta-analyses laten sterke effecten zien van peer-interactie op de kwaliteit van teksten^{7,8}. In peer-gesprekken ervaren schrijvers zelf hoe hun tekst op lezers overkomt. Dit geeft concrete aanknopingspunten om de tekst te verbeteren. Deze kennis is vertaald naar de strategiegerichte schrijfmethode Tekster voor bovenbouwleerlingen. Uit twee grootschalige interventiestudies bleek dat de schrijfvaardigheid met anderhalf leerjaar vooruitging^{9,10,11}. Toch bleken leerlingen elkaar nauwelijks inhoudelijke feedback te geven.

Dat peer-gesprekken nauwelijks over argumenten in de tekst gaan, zagen we ook terug in recent (pilot)onderzoek in het kader van deze projectaanvraag¹². De gesprekken bleken veelal oppervlakkig van aard en voornamelijk gericht te zijn op de vormelijke aspecten van de tekst, zoals spelling, interpunctie en leesbaarheid. Ook waren de gesprekken nauwelijks dialogisch van aard; leerlingen vragen niet door

en verdiepen elkaars bijdragen zelden. Het is dan ook niet verrassend dat ze bij het reviseren van hun tekst bijna geen betekenisvolle aanpassingen maken; ze zijn vooral gericht op het verbeteren van taalfouten of het aanpassen van de lay-out. Dit roept de vraag op hoe we de gesprekken tussen leerlingen over elkaars teksten naar een hoger niveau kunnen tillen.

Onderzoek naar gesprekken in klassen laat zien dat gesprekken waarin leerkrachten open vragen stellen en leerlingen worden uitgedaagd het perspectief van de ander in te nemen, te redeneren, samen na te denken en kritisch te luisteren een positief effect hebben op de redeneervaardigheden, motivatie en domeinspecifieke kennis van leerlingen^{13,14,15}. Dergelijke dialogische gesprekken hebben ook een positief effect op de communicatieve vaardigheden van leerlingen¹⁶. Er is echter nauwelijks wetenschappelijk onderzoek naar de inzet van dialogische gesprekken in de context van het schrijfonderwijs^{17, 18}. Ook is het bestaande onderzoek veelal correlatieel en gericht op hoe leerkrachten dialogische gesprekstechnieken inzetten tijdens gesprekken met de gehele klas. Een recente studie toont bijvoorbeeld aan dat het stellen van open vragen en het doorvragen van leerkrachten samenhangt met een hogere tekstkwaliteit voor argumentatief schrijven¹⁹. Maar heeft dit ook een effect op de kwaliteit van de gesprekken tussen leerlingen onderling? Tot op heden is er nog weinig bekend over hoe de kwaliteit van dialogische peer-gesprekken tussen leerlingen in het schrijfonderwijs bevorderd kan worden.

In dit project bouwen we voort op de kennis die al aanwezig is over het leren voeren van dialogische gesprekken en onderzoeken we in hoeverre dialogische gespreksvoering bij kan dragen aan de verbetering van het schrijfonderwijs. Concreet kijken we hoe getrainde leerkrachten met behulp van diverse voorgestructureerde dialogische gespreksactiviteiten, leerlingen in schrijflessen kunnen uitdagen om met elkaar te praten over de inhoud van elkaars teksten door het stellen van vragen, kritisch naar elkaar te luisteren en door te vragen op elkaars bijdragen. De verwachting is dat ze hierdoor beter leren elkaars perspectief in te nemen, en meer inhoudelijke en betekenisvolle revisies in hun teksten maken. We verwachten dat die inhoudelijke revisies de tekstkwaliteit verhogen. Met dit project beogen we niet alleen de interventies voor het leren schrijven en het voeren van gesprekken te optimaliseren, maar ook meer generieke kennis te ontwikkelen over het succesvol integreren van verschillende taaldomeinen in de lespraktijk en wat dit vraagt van leerkrachten en leerlingen. Hiermee willen we bijdragen aan de ontkaveling van het taalonderwijs.

Onderzoeksvragen

In hoeverre verbetert een dialogische schrijfinterventie (integratie Tekster + MODEL2TALK) de schrijf- en gespreksvaardigheid van bovenbouwleerlingen in het basisonderwijs?

De deelvragen zijn:

- 1 In hoeverre bevordert de dialogische schrijfinterventie een inhoudelijke dialoog tussen schrijvers en lezers door (1) het innemen van een lezersperspectief, (2) het stellen van inhoudelijke vragen en (3) het verdiepen van elkaars bijdragen?
- 2 In hoeverre leidt een dialogische schrijfinterventie tot betere schrijfprestaties door (1) meer inhoudelijke revisies en (2) betere teksten op de nameting?
- 3 In hoeverre zijn effecten van een dialogische schrijfinterventie op tekstkwaliteit overdraagbaar naar een schrijftaak in een ander genre (transfer-effect)?
- 4 In hoeverre worden de effecten van een dialogische schrijfinterventie op de schrijf- en gesprekskwaliteit gemodereerd door achtergrondkenmerken (thuis taal en SES) en de leesvaardigheid van leerlingen?

Onderzoeksplan (beschrijf hier het voorgestelde onderzoeksproject; denk aan: beschrijving van activiteiten, instrumenten en planning)

Fase 1 (maart 2021 - augustus 2021): Ontwikkelen en voorbereiden interventie

In de eerste fase werken de consortiumleden gezamenlijk het lesmateriaal en professionaliseringsprogramma voor de interventie 'Dialogisch Schrijven' verder uit. Het lesmateriaal bestaat uit een reeks van 8 lessen waarin leerlingen stap voor stap overtuigende teksten leren schrijven en herschrijven op basis van dialogische gesprekken met elkaar. De kernactiviteiten voor leerlingen en

leerkrachten gedurende de interventie zijn bepaald op basis van onderstaande ontwerpprincipes. Deze ontwerpprincipes zijn effectief gebleken in eerder NRO-onderzoek naar schrijven (zie Tekster¹⁹) en het voeren van dialogische gesprekken (zie MODEL2TALK²).

Ontwerpprincipes voor de focus van instructie:

1. Genrekennis vergroten voor het schrijven van overtuigende teksten en opstellen van argumentatiestructuren door het bekijken van voorbeelden van overtuigende en minder overtuigende teksten en het leren werken met een argumentatieschema.
2. Revisiestrategie aanleren voor het herschrijven van teksten, met aandacht voor het prioriteren van (peer)feedback en het maken van betekenisvolle revisies in de inhoud en structuur van de tekst.
3. Zelfregulatie van het schrijfproces, waarbij leerlingen zelf vooraf doelen leren stellen voor de tekst en deze doelen gebruiken bij het schrijven, lezen, beoordelen en praten over elkaars teksten.
4. Dialogische gesprekstechnieken, waarbij leerlingen aan de hand van gesprekskaartjes en gespreksregels elkaars perspectief leren innemen, vragen stellen en bijdragen samenvatten en verdiepen.

Ontwerpprincipes voor de wijze van instructie:

1. Expliciete instructie, waarbij voorkennis bij leerlingen wordt geactiveerd en strategieën en doelen voor schrijven, herschrijven en dialogische gesprekken worden toegelicht.
2. Observerend leren, waarbij leerlingen kijken naar voorbeelden van de leerkracht en leeftijdsgenoten waarin het schrijven en herschrijven van teksten of het voeren van gesprekken over tekstkwaliteit wordt voorgedaan. Tijdens het observeren hoeven leerlingen niet zelf te schrijven, waardoor ze zich volledig kunnen richten op de goede voorbeelden.
3. Samen en zelfstandig oefenen, waarbij de sturende rol van de leerkracht geleidelijk afneemt aan de hand van principes voor *scaffolding* en *feedback*, zodat leerlingen steeds zelfstandiger worden in het voeren van dialogische gesprekken en het schrijven en herschrijven van hun teksten.

Inhoud van de lessenreeks

Om de schrijflessen geschikt te maken voor dialogische peer-gesprekken ontwikkelen we overtuigende schrijfopdrachten die authentiek en betekenisvol zijn en uitnodigen tot dialogische gesprekken. De lessenserie is zo opgebouwd dat het innemen van het perspectief van de lezer steeds complexer wordt. Zo schrijven leerlingen in eerste instantie direct voor hun klasgenootjes, maar in de opdrachten daarna schrijven ze voor lezers die steeds verder weg staan. In de laatste lessen sturen leerlingen bijvoorbeeld hun betogende teksten via e-mail naar leeftijdsgenootjes van een andere school uit de interventiestudie. Leerlingen schrijven hun teksten zoveel mogelijk op de computer, om zo te voorkomen dat de peer-gesprekken enkel over handschrift gaan.

Professionaliseringsprogramma voor leerkrachten

Om de leerkrachten zo goed mogelijk te ondersteunen bij het begeleiden van dialogische leerlinggesprekken over teksten, ontwikkelen we een uitgebreid professionaliseringsprogramma, bestaande uit (a) een workshop vooraf en (b) aanvullende begeleiding op vier momenten gedurende de interventie.

In de workshop (3 uur) behandelen we genrekenmerken en strategieën voor het schrijven en herschrijven van overtuigende teksten en gespreksregels voor het voeren van dialogische gesprekken met de hele klas en in kleine groepjes²⁰. We behandelen theorie en laten praktijkvoorbeelden zien van leerkrachten die al ruime ervaring hebben met het begeleiden van gesprekken over teksten. We hebben hiervoor al enkele voorbeeldvideo's en opnames van peer-gesprekken verzameld en willen dit aanvullen met korte clipjes waarin leerkrachten uit het consortium de specifieke ontwerpprincipes in actie laten zien. Om de principes goed te laten bekijken, werken we vervolgens gezamenlijk in kleine groepjes argumentatieschema's en gesprekskaartjes voor dialogische gesprekken uit.

De aanvullende begeleidingsmomenten bestaat grotendeels uit *coaching-on-the-job* waarin we observeren in de klas en achteraf reflecteren met leerkrachten van dezelfde school. Deze kleinschalige reflectiemomenten wisselen we af met Zoom-meetings voor alle leerkrachten uit de interventiegroep. Hierbij krijgen leerkrachten de mogelijkheid om ervaringen en tips uit te wisselen met leerkrachten van andere scholen. De workshop en de begeleidingsmomenten worden begeleid door de ervaren nascholers uit het consortium.

Tot slot dienen de onderzoekers uit het consortium in deze voorbereidende fase het onderzoeksvoorstel in bij de Vaste Commissie Wetenschap en Ethiek van de VU voor een ethische toetsing van het onderzoek. Hiervoor worden toestemmingsformulieren voor leerkrachten en ouders en informatiebrochures ontwikkeld waarin beschreven staat hoe we persoonsgegevens beschermen en data verwerken.

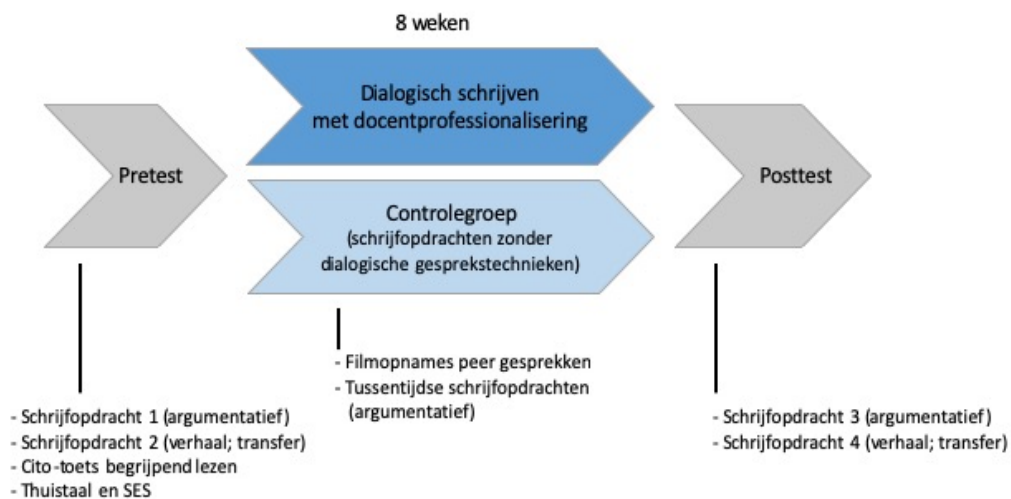
Fase 2 (september 2021 - november 2021): Uitvoeren interventiestudie

Deelnemers

Ten minste 14 bovenbouwklassen (groep 7/8) van diverse scholen nemen deel aan dit onderzoek. De klassen worden random op schoolniveau toegewezen aan de interventiegroep (7 klassen met circa 175 leerlingen) of controlegroep (7 klassen met circa 175 leerlingen). Deelname van 14 klassen van diverse scholen is voldoende voor een power van 0.82, uitgaande van een effectgrootte van 0.20, een significantieniveau van 0.05 en variantie tussen klassen van 0.10 (zoals ook gehanteerd in periodiek peilingsonderzoek voor o.a. schrijven)²¹. Op dit moment hebben al 14 scholen hun intentie tot deelname uitgesproken (zie bijlage 'Consortiumpartners').

Procedure en meetinstrumenten

De interventiestudie wordt uitgevoerd aan het begin van schooljaar 2021-2022 middels een pretest-posttest controlegroep design. Zie Figuur 1 voor een overzicht van het design met bijbehorende metingen.

Figuur 1. Overzicht van de interventiestudie met een lessenreeks voor Dialogisch Schrijven, een controlegroep en voor- en nametingen.

De voormeting bestaat uit het verzamelen van achtergrondkenmerken van leerlingen (leeftijd, sekse, thuisstaat en SES) en scores voor de Cito-toets begrijpend lezen (op de meeste scholen afgenomen voor de zomervakantie). Ook schrijven alle leerlingen individueel twee teksten: een overtuigende tekst en een spannend verhaal. Deze teksten schrijven ze zonder aanvullende instructies, maar ze mogen wel gebruikmaken van kladpapier. Deze schrijfopdrachten zijn, evenals de schrijfopdrachten in de nameting, gevalideerd in eerder schrijfonderzoek¹⁶.

Vervolgens starten alle klassen met de lessenreeks die in totaal 8 weken duurt (een les per week). Leerkrachten uit de interventiegroep ontvangen hiervoor het lesmateriaal voor Dialogisch Schrijven, bestaande uit lessen voor het schrijven voor overtuigende teksten en ondersteunend lesmateriaal voor het voeren van peer-gesprekken (voorbeeldfilmpjes van groepsgesprekken en gesprekskaartjes). Ook starten deze leerkrachten met een professionaliseringstraject waarin ze middels een workshop en tussentijdse begeleidingsmomenten concrete technieken aangeleerd krijgen voor het stimuleren van dialogische gesprekken bij hun leerlingen.

Leerkrachten uit de controlegroep ontvangen dezelfde 8 schrijflessen, waarin leerlingen overtuigende teksten schrijven en herschrijven op basis van gesprekken met klasgenootjes. Het verschil met de interventiegroep is dat de controlegroep geen toegang heeft tot aanvullend lesmateriaal voor het voeren van dialogische gesprekken en dat de leerkrachten geen professionaliseringsprogramma volgen. Hiermee kunnen we onderzoeken wat het unieke effect is van de inzet van dialogische gesprekken voor het leren schrijven.

Voor het meten van de gesprekskwaliteit gedurende de interventie ontvangen leerkrachten uit de interventie- en controlegroep telefoons met een statiefje waarmee ze de peer-gesprekken kunnen filmen in de klas. De gesprekken uit de eerste, vierde en achtste les worden gebruikt om zicht te krijgen op de ontwikkeling van de gespreksvaardigheid in beide condities. De eerste en herschreven versie van de teksten uit deze lessen worden ook verzameld om inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de revisievaardigheid van leerlingen. De opnames van gesprekken tussendoor zijn input voor de begeleidingsmomenten van de leerkrachten uit de interventiegroep.

Bij de nameting worden wederom twee schrijfoopdrachten afgenomen, een waarbij leerlingen een overtuigende tekst schrijven en een waarbij ze een spannend verhaal schrijven. Beide opdrachten gaan over een ander onderwerp dan bij de voormeting. Met tweede schrijfoopdracht kunnen we het transfer-effect naar andere taken meten. Schrijfprestaties binnen een genre blijken namelijk niet zonder meer generaliseerbaar naar het schrijven in andere genres²². Leerlingen schrijven individueel, met gebruik van kladpapier en zonder aanvullende instructies.

Fase 3 (december 2021 - maart 2022): Analyseren van resultaten

Kwaliteit van dialogische gesprekken

Het effect van de dialogische schrijfinterventie op de kwaliteit van dialogische gesprekken wordt geanalyseerd door een discourse-analyse van de opgenomen leerlinggesprekken in interventie- versus controleconditie, waarbij wordt gekeken naar (1) de mate waarin leerlingen praten over inhoud van teksten (bv. opbouw en overtuigingskracht van gegeven argumenten), (2) de mate waarin leerlingen elkaars bijdrage verdiepen (bv. door het innemen van lezersperspectief, doorvragen, voortbouwen op elkaars bijdragen, samenvatten) en (3) de verdeling van spreekbeurten tussen schrijvers en lezers.

Kwaliteit van revisies

De mate waarin leerlingen in de interventie- en controlegroep inhoudelijke revisies maken wordt geanalyseerd aan de hand van een tekstanalyse naar de verschillen tussen de eerste en de gereviseerde versies van de geschreven teksten gedurende de interventie. Hierbij coderen we elke wijziging, toevoeging of verwijdering in de tekst als ofwel een oppervlakkige revisie van spelling, interpunctie, of lay-out, of als een betekenisvolle revisie van inhoud of structuur. In een vergelijkbare analyse zagen we dat vooral betekenisvolle revisies de tekstkwaliteit bevorderen.²³

Schrijfprestaties en transfer-effect

Effecten van de dialogische schrijfinterventie op de schrijfprestaties worden geanalyseerd door een multilevelanalyse van vooruitgang in tekstkwaliteit tussen voor- en nameting voor leerlingen in de interventie- en controlegroep, gecontroleerd voor leesvaardigheid en achtergrondkenmerken (thuisstaal, SES, leeftijd en sekse). In dit model analyseren we ook of eventuele effecten zichtbaar zijn bij een schrijfoopdracht in een ander genre (transfer-effect). Tekstkwaliteit wordt beoordeeld door consortiumleden en ervaren leerkrachten op basis van holistische en onafhankelijke juryoordelen met gebruik van gevalideerde ankerschalen.⁹

Fase 4 (april 2022 - september 2022): Rapportage en kennisbenutting

In deze laatste fase worden wetenschappelijke en praktijkgerichte publicaties voorbereid, evenals de eindrapportage. Ook zetten we met het gehele consortium volop in op de verspreiding van ontwikkelde materialen via een eigen website, een slotsymposium, en onderwijsnetwerken van de diverse consortiumleden.

Aantal woorden (maximaal 2500): 2453

10. Opbrengsten (maximaal 500 woorden)

Let hierbij op criterium C en G uit de call for proposals.

Vul tevens de tabel in. Hierin vult u de verschillende soorten beoogde producten in. Hierbij dient in ieder geval het inhoudelijk onderzoeksrapport vermeld te worden.

Opbrengsten voor onderwijsinstellingen binnen en buiten het consortium

De praktijkpartners in het consortium verrijken al tijdens het project hun expertise over schrijven en dialogische gespreksvoering door het uitwisselen van wetenschappelijke kennis en ervaringen. Ook ontwerpen ze een nieuwe lessenreeks waarin leren schrijven en het voeren van dialogische gesprekken geïntegreerd worden aangeboden. Elementen van deze lessenreeks worden ook in hun eigen onderwijs geïmplementeerd.

Samen met de nascholers uit het consortium werken we het professionaliseringsprogramma uit tot een praktische handreiking voor leerkrachten, om dialogisch schrijven zo goed mogelijk te implementeren in de klas. Denk hierbij aan kennis over dialogisch schrijven, filmpjes van goede gesprekken en feedbacktools om het proces bij te sturen. Zowel de lessenreeks als de handreiking voor een effectieve implementatie dragen bij aan het realiseren van geïntegreerd en betekenisvol taalonderwijs in onderwijsinstellingen binnen en buiten het consortium.

De deelnemende leerkrachten profiteren direct van de nascholingsactiviteiten binnen het professionaliseringsprogramma. Doordat we gedurende het onderzoek de uitwisseling tussen leerkrachten binnen een school stimuleren, vergroten we de kans dat dialogisch schrijven echt gaat leven binnen de scholen. Dit bevordert spillover effecten van getrainde leerkrachten naar collega's die niet aan het onderzoek hebben deelgenomen. Dit willen we nog extra stimuleren door bij het slotsymposium leerkrachten van de gehele school uit te nodigen. Voor de scholen die in de controlegroep hebben deelgenomen bieden we nog een extra verdiepende workshop aan om zich de dialogische gesprekstechnieken ook goed eigen te maken.

Wetenschappelijke opbrengsten

De bevindingen uit dit onderzoek dragen bij aan de wetenschappelijke kennisbasis over effectieve didactieken voor leren schrijven en het voeren van dialogische peer-gesprekken. Ook vergroot het de kennis over het integreren van interventies en wat de randvoorwaarden zijn voor een effectieve en efficiënte implementatie in de klas. Deze kennis bevordert verder onderzoek naar integratie binnen het taalonderwijs. Een recent wetenschappelijk overzichtartikel laat bijvoorbeeld zien dat ook lezen de ontwikkeling van schrijven kan versterken²⁴.

Disseminatie van de opbrengsten

De ontsluiting van de wetenschappelijke bevindingen, het lesmateriaal, filmpjes met concrete klaspraktijken en handvatten voor dialogisch schrijven naar collega-onderzoekers en onderwijsinstellingen buiten het consortium zal plaatsvinden via een nieuw te ontwikkelen website en de eigen professionele netwerken van de consortiumleden.

De onderzoekers zullen het voortouw nemen in (1) presentaties voor onderwijsonderzoekers, beleidsmakers, docenten tijdens de *Onderwijs Research Dagen* en *European Association for Research in Learning and Instruction* (EARLI), (2) wetenschappelijke publicaties in open-access tijdschriften, zoals *Journal of Writing Research* en *Pedagogisch Studiën*, (3) een eindrapportage van het project, en (4) delen van bevindingen via de website van de VU LEARN! Academy.

De praktijkpartners hebben toegezegd om vanuit hun eigen organisaties Stichting Taalvorming en De Activiteit extra nascholingsactiviteiten te verzorgen. Bea Pompert zal daarnaast als hoofdredacteur van Zone het voortouw nemen in een publicatie in dit vaktijdschrift en deelnemen aan de OGO-conferentie. Monica Koster van Tekster zal een workshop verzorgen aan taalspecialisten en taalcoördinatoren van Landelijk Netwerk Taal en zal als hoofdredacteur van MeerTaal een publicatie in dit vaktijdschrift voorbereiden. Zie voor de extra disseminatieactiviteiten vanuit de praktijkpartners ook de bijgevoegde 'letters of commitment'.

Soort product¹
Website met toegang tot een geïntegreerde en beproefde lessenreeks voor Dialogisch Schrijven met betekenisvolle schrijfpoddrachten, revisiestrategie, argumentatieschema's en gesprekskaartjes voor peerfeedback.
Praktische handreiking voor leerkrachten om dialogisch schrijven te implementeren in de klas.
Nascholingsactiviteiten door Stichting Taalvorming en De Activiteit.
Vakpublicaties over het project in <i>MeerTaal</i> en <i>Zone</i> .
Workshop voor taalspecialisten en taalcoördinatoren van het Landelijk Netwerk Taal.
Presentatie voor leerkrachten, nascholers, docenten, studenten en schoolleiders tijdens de OGO-conferentie.
Inhoudelijk onderzoeksrapport waarin de opzet, uitvoering en resultaten van het onderzoek worden beschreven
Wetenschappelijke artikelen over de effecten van de interventie, gepubliceerd in open-access tijdschriften zoals <i>Journal of Writing Research</i> en <i>Pedagogische Studiën</i> .
Wetenschappelijke presentaties over de effecten van de interventie tijdens de <i>Onderwijs Research Dagen</i> en <i>European Association for Research in Learning and Instruction (EARLI)</i> .
Slotsymposium voor leerkrachten en geïnteresseerden met workshops en een lezing.

Aantal woorden (maximaal 500, exclusief tabel): 497

11. Datamanagement (maximaal 200 woorden)

Beantwoording van de vragen hieronder, mede aan de hand van de richtlijnen in de call for proposals voor het beschikbaar maken van data en de specifieke subsidievoorwaarden in par. 3.5. van de call for proposals. Voor meer informatie, zie <http://www.nwo.nl/beleid/open+science/datamanagementparagraaf>

1. Worden er data verzameld of gegenereerd die voor hergebruik geschikt zijn?

Ja

2. Waar worden de data gedurende het onderzoek opgeslagen?
3. Hoe worden de data na afloop van het project voor de lange termijn opgeslagen en voor hergebruik beschikbaar gesteld voor derden? Voor wie zijn de data toegankelijk?
4. Welke voorzieningen (ICT, (beveiligd) archief, koelkasten of juridische expertise) zijn naar verwachting nodig voor de opslag van data gedurende het onderzoek en na het onderzoek? Zijn deze beschikbaar?²

---

¹ Denk hierbij aan bijvoorbeeld: een wetenschappelijk artikel, professionele publicatie, publicatie voor een breed publiek, inhoudelijk onderzoeksrapport, handleidingen, modules, presentaties, lesplannen, video's, websites, et cetera.

² Met ICT-voorzieningen voor dataopslag wordt bedoeld zaken als capaciteit voor dataopslag, bandbreedte voor datatransport en rekenkracht voor dataverwerking.

Gedurende het onderzoek worden de data geanonimiseerd opgeslagen op beveiligde servers van de universiteit. Deelnemerslijsten worden altijd apart van de data bewaard. Student-assistenten ondertekenen een overeenkomst waarbij ze aangeven vertrouwelijk om te gaan met persoonlijke gegevens van scholen en de data enkel te delen via de beveiligde VU-servers en SurfDrive.

Na afloop van het project en bij publicatie van de resultaten zal de geanonimiseerde data worden gearchiveerd en gedeeld met andere onderzoekers via het (semi)open platform DataverseNL (zie www.dataverse.nl). Bij het opslaan van de data in deze database gaan we uit van de FAIR principes, door het toevoegen van metadata. Hierbij beschrijven we de data en variabelen in trefwoorden en verwijzen we naar gerelateerde papers. Ook beschrijven we hoe de data is verzameld, gestructureerd, verwerkt en geanalyseerd. Onderzoekers die de data willen gebruiken voor replicatieonderzoek of voor het doen van nieuwe analyses dienen eerst toegang aan te vragen bij de projectleider.

De VU biedt de benodigde voorzieningen voor een veilige dataopslag, met een licentie voor SurfFileSender, SurfDrive en DataverseNL voor het archiveren van databases tot 50GB voor tenminste 10 jaar. Vanuit de faculteit worden we ondersteund door Research Data Officer Jessica Hrudehy (research.data.fgb@vu.nl).

Aantal woorden (maximaal 200): 193

12. Consortium (maximaal 200 woorden exclusief bijlage)

Toelichting consortium

Let bij de toelichting en de bijlage in Excel op criterium I en J van de call for proposals.

De expertise voor dit project is ruim vertegenwoordigd in het consortium. Drie leerkrachten met ruime ervaring in praktijkgericht onderzoek zijn als docentonderzoeker betrokken bij het onderzoek. Zwama nam deel aan het NRO-project Tekster, van Vliet is alumna van de VU-master Onderwijs & Innovatie, Zeegers is secretaris van de Academie voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs (OGO). Zij waarborgen de praktische haalbaarheid van het onderzoek en de aansluiting bij leerlingen. Met de opbrengsten van het project kunnen zij de integratie van het taalonderwijs op hun eigen school bevorderen.

De onderzoekers zijn bekwaam in kwalitatief en kwantitatief praktijkgericht interventieonderzoek voor schrijven (Bouwer) en dialogische gespreksvoering (vdVeen). Bij elke fase in het project betrekken zij actief de praktijkpartners. Door een overstap van hoofdaanvrager Bouwer naar de Universiteit Utrecht zal de coördinatie en uitvoering grotendeels daar plaatsvinden.

De onderwijsontwikkelaars/nascholers zijn medeverantwoordelijk voor het ontwikkelen van lesmateriaal, professionaliseringsactiviteiten en kennisbenutting. Olsder (Stichting Taalvorming) en Pompert (De Activiteit) zijn expert in het integreren van taaldomeinen in het basisonderwijs.^{25, 26} Koster heeft als lid van Landelijk Netwerk Taal en zelfstandig uitgever van Tekster ervaring met het ontwikkelen van betekenisvol en effectief schrijfonderwijs.¹⁹ Dit project levert hen wetenschappelijke input voor eigen onderwijsmateriaal en het stimuleren van onderzoek in hun eigen praktijk.

Aantal woorden (maximaal 200): 200

Naast deze toelichting dient u voor de *samenstelling* van het consortium een aparte bijlage in te vullen. Deze is via de financieringspagina te vinden. Deze bijlage voegt u toe bij uw aanvraag in ISAAC, onder het kopje 'bijlagen'. Zie voor een uitgebreide handleiding over het uploaden de handleiding van ISAAC, in paragraaf 2.6. U kunt [hier](#) de handleiding van ISAAC raadplegen.

13. Gevraagde financiële ondersteuning – maximaal 100.000 euro (behorend bij het plan van aanpak voor de uitwerking)

De gevraagde financiële ondersteuning is 99.997 euro. Zie voor een overzicht en toelichting het excelbestand 'Begrotingsformulier PPO Kortlopend Onderwijsonderzoek 2e fase', het overzicht

'Consortiumpartners PPO kortlopend onderzoek 2019-2020' en de drie 'letters of commitment' van de praktijkpartners.

14. Geraadpleegde bronnen (maximaal 2 pagina's)

- 1 Bouwer, R., & Koster, M. (2016). *Bringing writing research into the classroom: The effectiveness of Tekster, a newly developed writing program for elementary students* [Proefschrift, Universiteit Utrecht]. https://issuu.com/tekster6/docs/tekster_proefschrift-digi2
- 2 Van der Veen, C., van der Wilt, F., van Kruistum, C., van Oers, B., & Michaels, S. (2017a). MODEL2TALK: An intervention to promote productive classroom talk. *The Reading Teacher*, 70(6), 689-700.
- 3 Sperling, M. (1996). Revisiting the writing-speaking connection: Challenges for research on writing and writing instruction. *Review of Educational Research*, 66(1), 53-86.
- 4 Kellogg, R. T. (2008). Training writing skills: A cognitive developmental perspective. *Journal of Writing Research*, 1(1), 1-26.
- 5 Bereiter, C., & Scardamalia, M. (1987). *The psychology of written composition*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- 6 Rijlaarsdam, G., Braaksma, M., Couzijn, M., Janssen, T., Kieft, M., Raedts, M., ... van den Bergh, H. (2009). The role of readers in writing development: writing students bringing their texts to the test. In R. Beard, D. Myhill, J. Riley, & M. Nystrand (Eds.), *The Sage handbook of writing development* (pp. 436-452). London: Sage.
- 7 Graham, S., McKeown, D., Kiuahara S., & Harris, K. R. (2012). A meta-analysis of writing instruction for students in the elementary grades. *Journal of Educational Psychology*, 104(6), 396-407.
- 8 Koster, M., Tribushinina, E., De Jong, P., & van den Bergh, H. (2015). Teaching children to write: A meta-analysis of writing intervention research. *Journal of Writing Research*, 7(2), 249-274.
- 9 Bouwer, R., Koster, M., & van den Bergh, H. (2018). Effects of a strategy-focused instructional program on the writing of upper elementary students in the Netherlands. *Journal of Educational Psychology*, 110(1), 58-71.
- 10 Koster, M., Bouwer, R., & van den Bergh, H. (2017). Professional development of teachers in the implementation of a strategy-focused writing intervention program for elementary students. *Contemporary Educational Psychology*, 49, 1-20.
- 11 Bodewitz, L. (2020). *In gesprek met de lezer: Een exploratief onderzoek naar interactie met de lezer voorafgaand aan het reviseren* [Ongepubliceerde bachelor these]. Vrije Universiteit Amsterdam.
- 12 Resnick, L., Astherhan, C., & Clarke, S. (2015). *Socializing intelligence through academic talk and dialogue*. Washington, DC: AERA.
- 13 Van der Veen, C. & van Oers, B. (2017). Advances in research on classroom dialogue: Learning outcomes and assessments. *Learning and Instruction*, 48, 1-4.
- 14 Dobber, M. (2018, 11 september). Leerkrachten en leerlingen duiken samen de geschiedenis in. Geraadpleegd van <https://didactiefonline.nl/artikel/leerkrachten-en-leerlingen-duiken-samen-de-geschiedenis-in>
- 15 Van der Veen, C., de Mey, L, van Kruistum, C., & van Oers, B. (2017). The effect of productive classroom talk and metacommunication on young children's oral communicative competence and subject matter knowledge: An intervention study in early childhood education. *Learning and Instruction*, 48, 14-22.
- 16 Herder, A., Berenst, J., de Glopper, K., & Koole, T. (2018). Reflective practices in collaborative writing of primary school students. *International Journal of Educational Research*, 90, 160-174.
- 17 Fisher, R., Jones, S., Larkin S., & Myhill, D. (2010). *Using talk to support writing*. SAGE.
- 18 Al-Adeimi, S., & O'Connor, C. (2021). Exploring the relationship between dialogic teacher talk and students' persuasive writing. *Learning and Instruction*, 71. Advance online publication. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2020.101388>
- 19 Koster M., & Bouwer, R. (2018). Describing multi-faceted writing interventions: From design principles for the focus and mode of instruction to student and teacher activities. *Journal of Writing Research*, 10(2), 189-224. doi:10.17239/jowr-2018.10.01.03

- 20 Mercer, N., Wegerif, R., Dawes, L. (1999). Children's talk and the development of reasoning in the classroom. *British educational research journal*, 25(1), 95-11.
- 21 Hox, J. J., Moerbeek, M., & van de Schoot, R. (2018). *Multilevel analysis: Techniques and applications* (3rd ed.). Routledge.
- 22 Bouwer, R., Béguin, A., Sanders, T., & van den Bergh, H. (2015). Effect of genre on the generalizability of writing scores. *Language Testing*, 32(1), 83-100.
- 23 Bogaerds-Hazenberg, S., Bouwer, R., Evers-Vermeul, J., & van den Bergh, H. (2017). Daar maak ik geen punt van! Feedback en tekstrevisie op de basisschool. *Levende Talen Tijdschrift*, 18(2), 21-29.
- 24 Graham, S., Liu, X., Bartlett, B., & Ng, C. (2018). Reading for writing: A meta-analysis of the impact of reading interventions on writing. *Review of Educational Research*, 88(2), 243-284.
- 25 Vernout, W. (2017). Taalrondes en de taalmethode: Geïntegreerd taalonderwijs waar alles in zit. *Meertaal*, 4(3), 32-33.
- 26 Pompert, B. & Koster, G. (2017). *Thema's en taal: Ontwikkelingsgerichte activiteiten in de midden- en bovenbouw*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.

Verklaring en ondertekening

Ik verklaar dat de aangegeven consortiumleden op de hoogte zijn van dit projectvoorstel en hun deelname daarin;

Bij het indienen van dit document verklaar ik te voldoen aan de nationaal en internationaal aanvaarde normen van wetenschappelijk handelen zoals neergelegd in de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit 2018 (VSNU).

Ondertekening door hoofdaanvrager (namens het consortium):

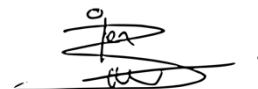
Naam:

Datum:

Handtekening:

Dr. Renske Bouwer

7-9-2020

Dien deze uitgewerkte aanvraag **uiterlijk 8 september 2020, 14:00:00 uur** in bij NRO via ISAAC.

De aanvraag kan alleen via het ISAAC-account van de hoofdaanvrager worden ingediend (in pdf-format).

Raadpleeg bij technische vragen over ISAAC [de online handleiding](#).

Kunt u het antwoord op uw vraag niet vinden, neem dan contact op met de ISAAC helpdesk via 020-3467179 of isaac.helpdesk@nwo.nl.

Na de besluitvorming ontvangen de consortia die voor honorering in aanmerking komen een formulier waarmee alle partners hun intentie om actief aan het project deel te nemen moeten bekrachtigen. Het invullen en ondertekenen van dit formulier is een voorwaarde voor toekenning van de financiering aan het consortium.